

İrfan Tatlı

Araştırma Raporu

Haziran 2022

Avrupa'nın "Melanin Takıntısı"

UKRAYNA KRİZİ BAĞLAMINDA AVRUPA'NIN MÜLTECİLERE BAKIŞI

Avrupa'nın "Melanin Takıntısı": Ukrayna Krizi Bağlamında Avrupa'nın Mültecilere Bakışı

Rapor

Avrupa, Ukrayna, Göç, Mültecilik.

Haziran 2022

Yazar

İrfan Tatlı

Genel Yayın Yönetmeni

Süleyman Kurt

Editör

Selim Vatandaş

Son Okuma

Hatice Kamber

Merve Seydanlıoğlu

Referans için: Tatlı, İrfan (2022) "Avrupa'nın 'Melanin Takıntısı':
Ukrayna Krizi Bağlamında Avrupa'nın Mültecilere Bakışı",
Uluslararası Mülteci Hakları Derneği, ss. 1-19.

Bu yazının içeriği ile ilgili bütün sorumluluk
müellifine aittir.

©Uluslararası Mülteci Hakları Derneği 2022

Bu yayının bütün hakları mahfuzdur. Sadece
kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Kapak ve Sayfa Tasarımı

Bilimon

Bu Rapor Ne Söyler?

Bu rapor 24 Şubat 2022 tarihinde Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik başlattığı askeri saldırılar sonrasında Avrupa Birliği ülkelerinin yeni oluşan göç dalgasına ilişkin yaklaşımını ele almaktadır. Özellikle 2015 yılı ve sonrasında oluşan mülteci akını başta olmak üzere Avrupa Birliği'nin kendi sınırları dışından gelen sığınmacılara yönelik tutumu Ukrayna'dan gelen göç dalgası ile yeni bir sınavla karşılaşmıştır. 2022 yılının Mart ayında hızlanan göç akışı sırasında birçok Avrupa Birliği ülkesinin Ukraynalı sığınmacılara karşı “renk” temelli bir ayrımcılığa gittiği, Afrikalı, Asyalı ve Orta Doğulu göçmenlere karşı açıkça çifte standart uyguladığı görülmüştür.

Zorunlu göç durumunda esas olan bir insanın temel hakkı olan “yaşam hakkını” müdafaa edebilmektir. Oysa Rusya'nın saldırısı sonrasında hayata tutunmaya çalışan kitlelerin bir kısmının ırkı, dini, dili nedeniyle ayrıştırıldığı gözlemlenmiştir. Avrupa'nın bütüncül bir etik yaklaşımla Birlik Anayasası'nın 2. maddesinde vurguladığı “değerleri”ni göz önünde bulundurması gerekmektedir.

Rusya'nın 20 Şubat 2014 tarihinde Ukrayna'ya karşı başlattığı ve Kırım'ın ilhaki ile sonuçlanan savaş yeniden alevlenerek 24 Şubat 2022 tarihinde tüm Ukrayna'yı kapsayacak şekilde adeta bir işgal girişimine dönüşmüştür. Bu işgal girişimi siyasal, ekonomik ve sosyal birçok gelişmeye sebep olmuştur. Bu gelişmelerden en trajik olanı ise Avrupa'nın İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yaşadığı en büyük göç hareketine sebep olmasıdır. Öyle ki, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) verilerine göre savaşın başladığı 24 Şubat 2022 tarihinden 6 Mart 2022 tarihine kadar, sadece 11 günde, 1,735,068 kişi Ukrayna'yı terk ederken, başta komşu ülkeler olmak üzere çeşitli ülkelere sığınan kişi sayısı 15 Haziran tarihi itibarıyla 6,801,987 kişi olarak kaydedilmiştir.¹ UNHCR yetkilileri savaşın devam etmesi halinde bu sayının 4 milyonu aşacağını öngörmüşlerdir ve bu öngörülerini kısa bir süre içerisinde gerçekleştirmiştir. Avrupa Birliği (AB) yetkilileri ise bu sayının 7 milyonu aşabileceği yönünde tahminlerde bulunulmuştur.² Ancak şu oldukça açıktır ki sayıları ne kadar olursa olsun Avrupa, tarihinin en büyük mülteci krizlerinden birini yaşamaktadır.

Ukrayna'dan Avrupa'ya doğru gerçekleşen bu göç dalgasından ziyade Avrupa'nın bu göç dalgası sırasında göstermiş olduğu tutum ve söylemlerinin Afrika'nın çeşitli ülkeleri, Suriye, Irak ve Afganistan gibi ülkelerden gelen mültecilere karşı tutum ve söylemleri arasındaki farklılık oldukça dikkat çekicidir. Avrupa'nın bugün Ukraynalı mültecilere yönelik politika ve söylemleri, 2015 yılında yaşanan "Mülteci Krizi" günlerinde mültecilere yönelik uygulanan politikalar ve söylemlerden oldukça uzak ve çok daha hoşgörülü olması sebebiyle, Avrupa'nın ırkçı bir tavır ile mültecilere yönelik çifte standart uyguladığı görüşünün dile getirilmesine neden olmaktadır. Bu iddianın dile getirilmesinin ardında Avrupa'nın kıtaya yönelik son on yılda gerçekleşen iki büyük göç dalgası sırasında mültecilere yönelik gösterdiği tepkilerin neredeyse tamamen birbirine zıt olması yatmaktadır.

Bu kapsamda bu rapor; günümüz göç dalgalarının birçoğunun nihai hedefi olarak gördükleri Avrupa'yı, 2015 yılında zirve noktasına ulaşan göç dalgası sürecindeki söylem ve tutumları ile 24 Şubat 2022'de Rusya'nın Ukrayna'ya karşı başlattığı savaş sebebiyle meydana gelen göç dalgası sırasında ortaya koydukları söylem ve tutumları karşılaştırmaktadır. Bunun yanı sıra Ukrayna'daki savaştan kaçarak Avrupa ülkelerine sığınmak isteyen "beyaz olmayan" mültecilere yönelik ifadelerle de değinmeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda; söylem, tutum ve politikalar söz konusu tarihleri kapsayacak şekilde sınırlandırılacaktır.

Raporda yer alan söylem ve bilgiler, bu dönemde ana akım medyada yer almış haber ve ifadelerden, uluslararası kurum ve kuruluşların konuya dair yayınladıkları belge, analiz ve raporlardan ve diğer ikincil kaynaklardan elde edilmiştir. Bu kaynaklar söylem analizi metodu ve içerik analizi metodu ile analiz edilmiştir. Hem nicel hem de nitel metod ve verilerden yararlanılmıştır. Raporda yer alan Avrupa ve Avrupa devletleri tabirleri Avrupa Birliği (AB) üyesi devletler için kullanılmıştır. Birlik dışındaki Avrupa devletleri ülke isimleri ile anılmıştır.

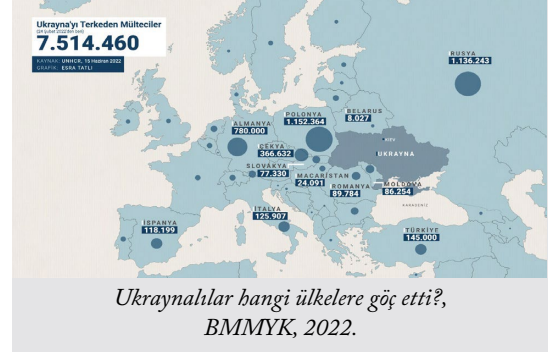
Mülteci Krizi ve Avrupa: Tarihsel Bir Çerçeve

2011 yılından bugüne kadar Suriye, Afganistan, Afrika ülkeleri ve Latin Amerika ülkeleri gibi ülkelere 6 milyondan fazla insan Avrupa ülkelerine sığınma talebinden bulunmuş, yüz binlercesi ise düzensiz ve illegal şekilde kıtaya ulaşma girişimlerinde bulunmuşlardır.³ Son yıllarda Avrupa'da yükselen aşırı sağ ve ırkçılık sebebiyle bu mülteci ve göçmenler Avrupa'da günlük siyasetin bir parçası haline gelmişler, siyasi liderlerin ve adayların söylemlerinin vazgeçilmez öğeleri olmuşlardır. 2015 yılında zirve noktasına ulaşan bu göç dalgası son yıllarda azalma eğilimi gösterirken bu kez de 24 Şubat 2022'de başlayan Rusya-Ukrayna savaşı ile Ukrayna'dan göç etmek zorunda kalan mültecilerle yeniden yükselişe geçmiştir.

Avrupa'nın uzun zaman sonra yaşadığı en büyük krizlerden biri olan 2015 yılındaki mülteci/göçmen krizi, çeşitli sebeplerden dolayı ülkelerini terk etmek zorunda kalan 1.3 milyon mülteci ve göçmenin Avrupa'ya yoğun bir şekilde göç ettikleri dönemi tanımlamaktadır. Bu dönemde Avrupa'ya göç edenlerin çoğunluğunu Suriyeli mülteciler oluştursa da; Irak, Afganistan, Nijerya ve Eritre gibi ülkelere de gelen çok sayıda mülteci ve göçmen bulunmaktaydı. Bu dönemde Avrupa'ya göç eden mülteci ve göçmenlerin birçoğu tıpkı Ukraynalı mülteciler gibi hayatlarının tehlikede olduklarını hissettikleri için ülkelerini terk eden insanlardan oluşmaktaydı. Suriye'deki iç savaş, Afganistan'da devam eden savaş, Afrika'daki Boko Haram ve Eş-Şebab gibi örgütlerin neden olduğu korku iklimi vb. sebepler bu ülkelerdeki insanları ülkelerini terk etmek zorunda bırakmıştır.

Can güvenlikleri olmayan ve ülkelerindeki siyasi, ekonomik ve sosyal çöküntüden dolayı daha güvenli ve iyi bir hayat isteyen 1.3 milyon insan ise bir umut olarak gördükleri Avrupa'ya çeşitli yollardan göç etmenin yollarını aramışlardır. Avrupalı devletler ise karşılaştıkları bu göç dalgası karşısında hem söylemleri hem de

uyguladıkları politikalar ile kıtaya ulaşmış olan ya da gelmek isteyen göçmenlere yönelik sert bir tutum izlemişlerdir. Hem kara hem de deniz sınırlarında oldukça trajik sahnelerin yaşanmasına sebep olan bu politikalar nedeniyle binlerce göçmen yaşamını yitirmiştir.

Avrupalı devletlerin mülteci ve göçmenlerin kıtaya ulaşmalarını önlemeye yönelik uygulamaları ve 18 Mart tarihinde Türkiye ile AB arasında imzalanan Geri Kabul Anlaşması sonrasında kıtaya ulaşan mülteci ve göçmen sayılarında düşüş gözlemlenmiştir.⁴ Ancak, bu süreç ve sonrasında Avrupa ülkelerinin uyguladıkları politika ve yöntemler, liderlerin söylemleri ile mülteci ve göçmenlere yönelik tutumları eleştirilmiştir. Avrupa, henüz 2015 yılındaki göç dalgası ve 2015 yılına oranla daha az olsa da devam eden göçler ile ilgili tartışmalar sürerken Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik saldırıları sonrasında çok kısa bir sürede milyonu aşan bir göç dalgası ile karşı karşıya kalmıştır.

Bu göç dalgasının sebebi olan ve 24 Şubat 2022'de başlayan saldırılar 2014 yılında Kırım ve Donbass bölgelerinde yaşanan krizlerin bir devamı niteliğindedir. Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesi ve Donbass bölgesindeki Donetsk ve Lugansk şehirlerinin özerklik için referandum düzenlemeleri gibi Ukrayna'nın toprak bütünlüğünü hedef alan girişimler sonucunda, bölgede uzun süredir devam eden çatışma ve kriz hali 2021 yılının aralık ayında Rusya'nın güvenlik garantileri olarak öne sürdüğü anlaşma taslaklarının NATO ve Ukrayna tarafından

reddedilmesi sonucunda yeniden alevlenmiştir. Rusya bu güvenlik garantileri kapsamında Ukrayna'nın NATO'ya üye olmayacağını taahhüt edilmesini ve NATO'nun Doğu Avrupa'daki asker ve teçhizatının azaltılmasını talep etmiştir. Talepleri reddedilen Rusya ise 2021 yılının mart ayından beri Kırım'a ve Ukrayna sınırına yaptığı askeri sevkıyatı hızlandırarak Ukrayna'ya karşı bir askeri operasyon ihtimalinin güçlenmesine neden olmuştur. Nitekim, 21 Şubat 2022 tarihinde Doğu Ukrayna'daki defacto yönetimler olan ayrılıkçı Donetsk Halk Cumhuriyeti ve Lugansk Halk Cumhuriyeti'ni resmen tanıdığını açıklayan Rusya, 24 Şubat 2022 tarihinde ise Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in emriyle Donbass'a yönelik özel bir askeri operasyon başlattığını duyurdu. Bu operasyon Donbass bölgesi ile sınırlı kalmayarak tüm Ukrayna'ya yönelik geniş çaplı bir işgal hareketine dönüşmüştür.

Ukrayna'nın neredeyse tüm şehirlerine yönelik başlatılan saldırılar nedeniyle milyonlarca insan evlerini terk ederek göç etmek zorunda kalmıştır. Rusya'nın bu denli şiddetli bir saldırı başlatacağını beklemediklerini ifade eden Ukraynalılar ise saldırıların başladığı ilk günden itibaren diğer bölgelere göre daha güvenli olarak görülen Polonya ve Romanya sınırlarına doğru hareket ederek buradan Ukrayna'yı terk etmenin yollarını aramaktadırlar. 4 milyondan fazla insanın (ülke nüfusunun %10'undan fazlası) ülkeyi terk ettiği bildirilirken milyonlarca insanın ise sınırlarda veya sınırlara yakın yerlerde ülkeyi terk etmek için beklediği belirtilmektedir. Yaşanan bu göç dalgası, Avrupa'nın İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yaşadığı en büyük göç dalgalarından biri olarak kabul edilmektedir.⁵

Avrupa'nın Mültecilere Yönelik Çifte Standardı: 2015 Mülteci Krizi Örneği

Her ne kadar Rusya-Ukrayna savaşı sebebiyle

oluşan bu göç dalgası Avrupa'nın uzun yıllar sonra tanık olduğu en büyük insani kriz olarak adlandırılrsa da aslında çok da uzak olmayan bir tarihte, 2015 yılında, Avrupa başka bir büyük insani kriz ile karşı karşıya kalmıştır. Bazı diğer devletler gibi Avrupalı devletlerin de Suriye'deki Esad rejimine yönelik tutumları ve iç savaşı teşvik edici söylem ve politikaları sonucu daha da derinleşen kriz sebebiyle milyonlarca insan Suriye'yi terk etmek zorunda kalmış, bu insanların bir kısmı ise Avrupa'ya doğru bir göç hareketine başlamışlardır. Bunların yanı sıra Afrika'dan ve Afganistan'dan gelen mülteci dalgası da eklendiğinde oluşan mülteci akını Avrupa için daha da derin bir krize dönüşmüştür. Ancak bu göç dalgasıyla kıtaya gelen mülteci ve göçmenler Ukraynalı mülteciler kadar hoşgörü ile karşılanmamışlardır. 2015 yılında Avrupalıların Orta Doğu, Asya ve Afrika'dan gelen mültecilere yönelik tutum, söylem ve davranışlarının 2022 yılında Ukrayna'da yaşayan ve savaştan kaçarak Avrupa'ya sığınmak isteyen Afrikalı ve Asyalı insanlara yönelik davranışları ile benzerlik göstermesi de Avrupa devletlerinin mültecilere yönelik çifte standardının bir delili niteliğindedir. Bu bağlamda, Avrupa'nın mültecilere karşı çifte standart olarak adlandırılabilir bu tutumunun değerlendirilmesi için Avrupalı devletlerin 2015 ve 2022 yılında kıtaya doğru gerçekleşen iki göç dalgasına yönelik ortaya koydukları tutum, davranış ve söylemlerine bakılması faydalı olacaktır.

Küresel Gözaltı Projesi raporunda da belirtildiği gibi 2015 yılındaki "mülteci krizi" sırasında AB, kıtaya gelen mültecileri 18 aya kadar alıkoymaya yönelik çağrıda bulunmuştur.⁶ Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinin ardından gerçekleşen göç dalgasında ise mültecilere yönelik oldukça cömert bir tutum sergilemiştir. Ancak Ukrayna'daki savaştan kaçan Afrikalı, Asyalı ve Ortadoğulu mülteciler Avrupa tarafından Ukrayna vatandaşları kadar hoşgörülü karşılanmamışlardır. Ukrayna'dan ayrılmak için tren ve otobüslere binen Afrikalı ve diğer Ukraynalı olmayan insanların tren ve otobüslerden atıldığı görüntüler yaşanan çifte standardı gözler önüne sermiştir. Ayrıca yiye-

cek, battaniye, çadır vb. temel ihtiyaçlar için sıraya giren Afrikalı ve Ukraynalı olmayan diğer milletlerden insanların sıranın arkalarına doğru itilmesi ve sınır kontrol noktalarında Ukraynalılardan ayrı olarak sıraya sokulması Avrupa'nın savaş durumunda dahi uluslararası koruma rejimini ihlal ettiğinin bir göstergesi niteliğindedir.⁷

Ukraynalı mültecilere karşı oldukça cömert ve hoşgörülü davranan Polonya, Macaristan, Slovakya, Romanya ve Yunanistan gibi ülkelerde Afrika ve Ortadoğu gibi bölgelerden gelen mülteci ve göçmenlere yönelik ırkçı ve yabancı düşmanlığı içerikli söylem ve politikaların, sınırlarındaki insanlık dışı geri itme faaliyetlerinin ve acımasız gözaltı işlemlerinin yaşanmış olması da özellikle söz konusu ülkelerin mültecilere yönelik iki yüzü politikalar benimsediklerini göstermektedir. Öyle ki; Macaristan, Polonya, Slovakya ve Çekya; özellikle Suriye ve Afganistan gibi ülkelere gelen mültecilere yönelik sınırlarında tehlike oluşturdukları iddiasıyla Vişegrad Dörtlüsü (V4) adıyla bir grup oluşturmuş ve AB'nin mültecilere ve göçmenlere yönelik aldığı tüm kararları reddederek sınırlarını göçmenlere ve mültecilere tamamen kapatmışlardır.⁸ Bu ülkeler göçmenlere ve mültecilere yönelik sert söylem ve politikalarıyla da bilinmektedirler.

Örneğin, AB içerisinde göçmen karşıtlığı ile ön plana çıkan Çekya başbakanı Andrej Babis 2015 yılındaki "mülteci krizi"ne yönelik "Onların kendi kültürleri var; bizim kendi kültürümüz var. Onların kendi değerleri var, fakat biz [değerlerimizi] korumak istiyoruz"⁹ şeklindeki açıklaması ile hiçbir dayanağı olmaksızın Avrupa'ya göç eden göçmenleri ve mültecileri Slovakya'nın kültürünü ve değerlerini değiştirmek istemekle itham etmiştir.

3 Nisan 2022'de yapılan genel seçimde yeniden başbakan olarak seçilen Macaristan başbakanı Viktor Orban ise 2015 yılındaki "mülteci krizi" sırasında "Şimdiye kadar dürüst ve açık bir şekilde tartışılmayan göç ve kültür ile ilgili sorular bundan sonra çok daha açık bir şekilde tartışılmalıdır. Umarım son yaşanan olayların sakın bir analizi, Avrupalı liderlere ve Brüksel'e göçü

kısıtlayan zorlu bir politika konusunda yol gösterecektir"¹⁰ ve "Ben başbakan iken, Macaristan

Polonya Başbakanı Morawiecki | Foto: Giorgos Moutafis, 2021, Newsbeezzer.

kesinlikle bir göç istikameti olmayacak. Aramızda farklı kültürel özelliklere ve geçmişlere sahip önemli ölçüde azınlıklar görmek istemiyoruz. Macaristan'ı Macaristan olarak tutmak istiyoruz"¹¹ şeklindeki açıklamalarıyla hem ülkesine hem de Avrupa'ya yönelik her türlü göçe karşı olduğunu ifade etmiştir. Orban ayrıca, Macaristan sınırından koşarak geçmeye çalışan bir mülteci grubuna atıfta bulunarak "Mülteciler hayatları için koşan kişiler değil Müslüman işgalcilerdir"¹² şeklinde İslamafobik ve önyargılı açıklamalarda da bulunmuştur.

Polonya Başbakanı Mateusz Morawiecki ise 2015 yılındaki "mülteci krizi"ne ilişkin hükümetinin İtalya ve Yunanistan'ın yükünü hafifletmek için AB'nin zorunlu mülteci kotalarını karşılamayacağını Polonya Radyosuna verdiği bir röportajdaki "Orta Doğu ve Kuzey Afrika'dan Polonya'ya göçmen kabul etmeyeceğimiz görüşüne her zaman katılıyoruz"¹³ ifadeleriyle açık bir şekilde belirtmiştir.

Dönemin **Slovakya** başbakanı Robert Fico ise "Üzgünüm, İslam'ın Slovakya'da yeri yok. Bunları çok açık ve net bir şekilde konuşmak politikacıların görevidir. Keşke on binlerce Müslüman olmasaydı"¹⁴ söylemi ile savaş ve çatışmadan kaçarak Avrupa'ya sığınmak isteyen göçmenleri ve mültecileri büyük ve anlamsız bir önyargı ile karşılayarak açık bir ayrımcı söylemde bulunmaktan çekinmemiştir.

Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron aynı dönemdeki göç dalgasına ilişkin “Ortak bir sınır gücüne ve bir Avrupa iltica ofisine, sıkı kontrol yükümlülüklerine ve her ülkenin Avrupa İç Güvenlik Konseyi’nin yetkisi altında katkıda bulunacağı bir Avrupa dayanışmasına ihtiyacımız olacak. Göç konusunda hem değerlerini hem de sınırlarını koruyan bir Avrupa’ya inanıyorum”¹⁵ açıklamasıyla Avrupa’nın göçe karşı sınırlarını koruması gerektiğini ifade etmiştir. Macron ayrıca, “Fikir, Libya’da erişim noktaları oluşturmaktır, böylece insanlar iltica için uygun olmadıklarında çılgın riskler almaktan kaçınırlar. Biz onları almaya gideceğiz”¹⁶ şeklindeki açıklamasıyla özellikle Afrika’dan gelen göçleri engellemek amacıyla bu kıtadan gelen insanları Libya’da inşa edilecek merkezlerde toplayıp insanların içlerinden dilediklerini seçerek ülkesine

Yoan Valat, Afp. Fransa Cumhurbaşkanı 15 Mart 2022 tarihinde Ukraynalı sığınmacıların bulunduğu kabul merkezini ziyaret ederken.

kabul edilebileceğini belirterek hem insan haklarına hem de mülteci haklarına aykırı bir anlayışı benimsediğini ortaya koymuştur.

Macron’un “Fransız cumhurbaşkanının ülkesine yüzbinlerce mülteci daha alacağını ilan etmesini ümit etmeyin”¹⁷ ve “Fransa (göçmenlerin) ilk ulaştıkları ülkelerden biri olmayacak”¹⁸ şeklindeki açıklamaları da bu karşıtlığın bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron’un “Avrupa göçmenleri selamlamalıdır, çünkü bu geleneklerinin ve onur meselesinin bir parçasıdır”¹⁹ söylemi ise her ne kadar göçmenlerin ve

mültecilerin Avrupalı devletler tarafından kabulüne yönelik olumlu bir mesaj gibi gözükse de gerçekte içerisinde ayrımcılık barındıran bir söylemdir. Zira, belirli sebeplerle ülkelerini terk ederek diğer ülkelere sığınma talebinde bulunmak temel bir insan hakkı olarak kabul edilmektedir ve uluslararası hukuk kaidelerince belirlenmiş olan bu hak, uluslararası sözleşmelere taraf olan ülkeler tarafından uluslararası hukukun bir gereği olarak uygulanmak zorundadır.

Tüm bu söylemler Avrupalı devletlerin 2015 yılındaki “mülteci krizi”ne yönelik tutum ve politikalarını ortaya koymaktadır. Ancak, Avrupalı devletler 2022 yılında meydana gelen Rusya-Ukrayna savaşı sebebiyle Ukrayna’yı terk ederek kendilerine sığınan Ukraynalı mültecilere yönelik 2015 yılındaki göç dalgasına kıyasla, çok daha hoşgörülü, benimseyici ve cömert bir politika izlemektedirler. Bu durum savaş sebebiyle ülkelerini terk eden insanlar adına oldukça olumlu olsa da Avrupa için özellikle mültecilere yönelik uygulamalarda gösterdikleri çifte standart sebebiyle oldukça olumsuz bir tecrübe olarak adlandırılmaktadır.

Rusya-Ukrayna Savaşı Sırasındaki Mülteci Ayrımı

Rusya’nın Ukrayna’ya yönelik başlattığı saldırılar kitlesel bir göç hareketine yol açmadan önce Avrupa özellikle Suriye’deki savaş sebebiyle kıtaya gelen mültecilerin yol açtığı “kriz” ile boğuşmaktaydı ve özellikle AB ülkeleri kıtaya sığınan yaklaşık 1.1 milyon Suriyeli mülteci konusunda keskin fikir ayrılıklarına sahiplerdi. Ancak Rusya’nın 24 Şubat 2022 tarihinde başlattığı saldırılardan bugüne kadar 4 milyondan fazla Ukraynalı mültecinin komşu AB ülkeleri başta olmak üzere kıtaya kabulü konusunda AB ülkeleri tam bir dayanışma göstermişlerdir. Fakat bu kabul sırasında da savaş öncesinde Ukrayna’da yaşamakta olan ve savaştan kaçarak Avrupa ülkelerine sığınmak isteyen Afrika’lı, Orta Doğu’lu ve Asyalı mültecilere yönelik olumsuz tavırlar, Ukraynalı mültecilerin kabulüne yönelik bir birleşme sergileyen Avrupa’nın

“beyaz olmayan” sığınmacılar için çifte standart ortaya koyduğu söylemlerine yol açmıştır.

Kıtaya kabul edilen mültecilerin ve sebep oldukları maliyetin paylaşımı konusunda henüz tam bir anlaşma sağlanmamış olsa da Ukraynalı mültecilerin “beyaz” oldukları için diğer mültecilere kıyasla çok daha sıcak bir ortamla karşılandıkları söylenebilmektedir. Göç Politikaları Merkezi [The Migration Policy Centre] Direktörü Andrew Geddes Suriye, Afrika ve Orta Doğu ülkelerinden gelen mültecilere zaman zaman “düşmanca” bir tavır sergileyen Avrupa ülkelerinin Ukraynalı mültecilere yönelik bu “sıcak” karşılamalarıyla kıyaslandığında benzer iki olaya verilen tepkilerin adeta “gece ile gündüz” kadar keskin olduğunu ifade etmektedir. Geddes en büyük tezatı diğer mülteci gruplarına karşı “en dirençli” AB üyeleri olarak tanımladığı ve mültecilere yönelik oldukça agresif bir söylem ve tutum sergileyen ancak Ukraynalı mülteciler konusunda oldukça olumlu ve sıcak bir söylem ve tavır alan Çekya, Macaristan, Polonya ve Slovakya’nın gösterdiğini belirtmektedir.²⁰ Daha önceki bölümlerde 2015 yılındaki kriz ve sonrasındaki söylem ve tutumlarına yer verilen bu ülkeler Ukrayna’daki savaş sonrasında meydana gelen göç dalgası ve mülteciler konusunda çok daha farklı bir söylem ve tutum sergilemişlerdir.

AB daha önce görülmemiş bir şekilde 27 üye ülkesi ile birlikte Ukrayna’daki savaştan kaçan Ukraynalılara 6 ay süreli ve en fazla üç yıla kadar yenilenebilir geçici koruma vizesi vermiştir. Birlikte ilk kez uygulanan bu geçici koruma yönergesi Ukraynalı mültecilerin oturma izni, çalışma ve barınma imkanlarına erişim, tıbbi yardım ve çocuklar için eğitime erişimi gibi haklara sahip olmasını içermektedir.²¹

Şüphesiz ki ülkelerinde başlayan savaştan kaçarak diğer ülkelere sığınan Ukraynalılar da birer mülteci ve bu kapsamda mültecilere yönelik bütün uluslararası haklardan yararlanma hakkına sahiptirler. Fakat yaşanan bu son göç dalgası Avrupa’nın “kendisinden olmayan” insanlara karşı, en acımasız savaş bölgelerinden kaçmış

olsalar dahi pek de hoşgörülü olmadıklarını ortaya koymaktadır. Bu çifte standarda dayalı görüşe yönelik tepkilerin nedenleri yalnızca “beyaz olmayan” mültecilere yönelik fiil ve uygulamalar değil, bu ayrımcı uygulamaları meşrulaştırmaya yönelik söylem ve açıklamalardır.

Polonya Cumhurbaşkanı Andrzej Duda Korcowa’da mültecilerin kabul edildiği bir sınır geçiş tesisini gezmiş ve burada Ukraynalı mülteci-

Andrzej Duda basın karşısında. | Foto: Jakub Szymczuk/KPRP, 2022.

lerle bir araya gelerek “Sınırların açılmasını ve mültecilerin kabul edilmesini talep ediyorum”²² açıklamasıyla diğer Avrupa ülkelerinin de Ukraynalı mültecileri kabul etmesine yönelik talepte bulunmuştur. Andrzej Duda ayrıca Ukraynalı mültecileri kabul eden Polonya halkına minnettar olduğunu ifade etmiştir.

Polonya, parlamentoda onaylanan ve cumhurbaşkanının imzalamasıyla yürürlüğe giren yasa ile Ukraynalı mültecilere yönelik yardımlarını genişletme kararı almıştır. Polonya Başbakanı Mateusz Morawiecki’nin “Komşularımızın yardımımıza ihtiyacı var, ancak bu yardım sadece kendiliğinden olmamalıdır.”²³ sözleriyle duyurduğu bu yasa kapsamında Ukrayna vatandaşları Polonya’da yasal olarak 18 aya kadar kalabileceklerdir ve bu süre gerek görülmesi halinde 18 ay daha uzatılabilecektir. Bu durum savaştan kaçan mülteciler için oldukça olumlu bir adım olarak görülse de Polonya’nın Suriyeli mültecilere yönelik sert tutumu ve Ukrayna’dan kaçmaya

çalışan Afrikalı ve diğer Ukraynalı olmayan insanlara yönelik tutumları göz önüne alındığında Polonya'nın mülteciler konusunda iki yüzlü bir yaklaşımda bulunduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır. Mateusz Morawiecki'nin "Bu tasarı, Polonya'ya gelen tüm insanlara normal hayatın yerine geçen bir şey sunmayı amaçlıyor."²⁴ söylemi ve yerel yönetimlerin Ukraynalı mülteciler için eğitim ve sağlık da dahil olmak üzere herhangi bir ek önlem için fon alacağına, yeni düzenlemelerin Ukraynalıları Polonya sağlık sistemine Polonyalılarla eşit şartlarda dahil edeceğine yönelik açıklamaları da bu çifte standardı ortaya koymaktadır.

Ukraynalı mültecilerin kabul edilmelerine yönelik faaliyetleri denetleyen Polonya Başbakan Yardımcısı Piotr Glinski, sonrasında yaptığı "Kapasitemiz var ve daha fazla mülteciyi kabul etmeye hâlâ hazırız"²⁵ açıklamasıyla gerçekte mülteci kabul edebilecek kapasiteye sahip bir ülke olduklarını fakat bu tercihlerini Ukraynalılardan yana kullanırken diğer mülteci gruplarına yönelik kullanmamalarının bilinçli bir tercih olduğunu da kabul etmiş olmaktadır.

Çekya Başbakanı Petr Fiala ise Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik saldırıları henüz başlamadan önce ülkesinin acil bir durumda Ukraynalı mültecileri kabul etmeye hazır olduğunu söylemiştir.²⁶ Eski başbakan ve şimdiki muhalefet lideri Andrej Babis ise hükümetin Ukraynalı mültecilere kendi vatandaşlarından daha fazla önem verdiğine yönelik eleştiride bulunmuştur.²⁷ Başbakan Petr Fiala ise "Sayın Babis ne yapmamızı isterdi?... Onları sokağa mı bırakacaksınız?"²⁸ açıklamalarıyla mültecileri kabul etmenin insani boyutuna dikkat çekmektedir. Ancak bu türden bir tartışma 2015 yılında ve sonrasında yaşanan "mülteci krizi" sırasında gündeme gelmemiştir.

Slovakya başbakanı Eduard Heger de Ukraynalı mültecileri büyük bir hoşgörü ile kabul eden ülke liderlerinden biridir. Heger "Slovak vatandaşlarının Ukraynalı aileleri nasıl karşıladıkları konusundaki yaklaşımını çok takdir ediyorum...

Onları sıcak bir şekilde karşılamaya çalışıyoruz"²⁹ ve "Slovak vatandaşları büyük bir kalbe sahip olduklarını gösterdi"³⁰ açıklamalarıyla hem devlet düzeyinde hem de toplum düzeyinde Ukraynalı mültecilere yönelik olumlu algının boyutunu ortaya koymaktadır. Heger'in özellikle Afgan mültecilerin Afganistan'da kalmasını savunan ve Afgan mülteciler için Avrupa'da yer olmadığını ileri süren liderlerden biri olması ise Slovak hükümetinin mültecilere yönelik ayrımcı söylem ve politikalarının bir tezahürü niteliğindedir.³¹

Mültecilere yönelik en sert söylemlere sahip liderlerden olan Macaristan başbakanı Viktor Orban "Onlarla [Ukraynalılar] ilgilenmeye hazırız ve bu zorluğun üstesinden hızlı ve etkili bir

Petry Fiala via Twitter, Çek Başbakanı Petr Fiala, Polonya ve Slovenya Başbakanları ile Kiev'i ziyaretinden.

şekilde geleceğiz"³² ve "Macaristan, Ukrayna'nın ve Ukrayna halkının iyi bir dostudur. Herhangi bir yardıma ihtiyaçları olursa biz buradayız ve bize güvenebilirler"³³ diyerek Ukraynalı mültecileri kabul etme konusunda oldukça olumlu bir mesaj verirken "göçmenler durdurulacak, mülteciler her türlü yardımı alabilir"³⁴ açıklamaları ile Ukrayna'daki savaştan kaçarak Macaristan'a sığınmak isteyen Ukraynalı olmayan mültecilere yönelik açık bir ayrımcılık mesajı vermekten çekinmemiştir.

2019'dan beri iktidarda olan muhafazakar Yunan hükümeti de kendisinden önceki hükümet gibi doğudan gelen Suriyeli ve Afgan sığınmacılara

karşı katı bir tutum izlemeye devam etmiştir. Bu amaçla hem botlarla denizden Yunanistan topraklarına geçmek isteyen mültecilere uluslararası hukuka aykırı şekilde geri itme faaliyetlerinde bulunarak yüzlerce mültecinin hayatını kaybetmesine sebep olmuş hem de özellikle Türkiye sınırına asker sevkiyatı yaparak karadan Yunanistan'a geçmek isteyen mültecilere yönelik şiddet ve işkence faaliyetlerinde bulunmaktan çekinmemiştir. Bu faaliyetler sırasında da hem insan haklarını hem de mülteci haklarını defalarca kez ihlal etmiştir. Yunan hükümeti ayrıca, çoğunlukla Orta Doğu, Afrika ve Güney Asya'dan gelen ve halihazırda Yunanistan'da bulunan on binlerce mülteci ve göçmene yardım etmeye çalışan yardım kuruluşlarının faaliyetlerini kısıtlayan ve zorlayan bazı katı yasalar çıkarmıştır.³⁵ Ancak, tüm bu mülteci karşıtı politikalara tezat oluşturacak şekilde, Yunanistan Başbakanı Kiriakos Miçotakis "Tüm Avrupa gibi Ukrayna'dan gelen mültecileri karşılamaya hazırız ve mültecileri destekleyen STK'ları onlara yardım etmek için harekete geçmeye çağırıyorum"³⁶ açıklamasıyla Yunanistan'ın Ukrayna'dan gelecek mültecileri kabul edeceğini ifade etmiştir.

Yunanistan Göç ve Sığınma Bakanı Notis Mitarachi'nin Ukrayna'daki savaş sebebiyle ülkeyi terk etmek zorunda kalan insanları "gerçek mülteciler" olarak tanımlarken Orta Doğu ve Afrika ülkelerinden gelen mültecileri ise "yasadışı göçmenler" olarak adlandırması³⁷ Yunanistan'ın mülteci konusundaki çifte standart uygulamalarının bir göstergesi niteliğindedir. Mitarachi'nin Ukraynalılara atfen "Onlar savaş mültecileri, gerçek mülteciler"³⁸ söylemi de Yunanistan'ın Suriye'deki savaştan kaçarak Yunanistan topraklarına sığınmak isteyen mülteciler ile Ukrayna'daki savaştan kaçarak Yunanistan'a sığınan Ukraynalı mülteciler arasında açık bir ayrımcılık yaptığının delili olarak görülmektedir. Eski Başbakan Aleksis Çipras da "Ukrayna'dan gelen mültecilerin (bunu duymak) utanç verici olduğunu, ancak koyu tenlilerin olmadığını"³⁹ söyleyerek Yunanistan'ın mülteciler konusundaki iki yüzlü tavrını eleştirmiştir. Bunun yanı sıra,

Yunanistan ile Ukrayna arasında Romanya ve Bulgaristan bulunmaktadır. Bu bağlamda, Yunan hükümeti coğrafi olarak çok büyük bir göç akışına maruz kalmayacağını düşünmektedir. Halihazırda Ukrayna'ya komşu ülkeler Ukrayna'dan gelen göç akışının büyük bölümünü karşılamaktadır. Bu da göstermektedir ki Yunanistan gerçekçi olmaktan ziyade normatif bir söylem üretme çabası içerisinde.

Bulgaristan Başbakanı Kiril Petkov ise "Bunlar alıştığımız mülteciler değil. Bunlar Avrupalı, zeki ve eğitilmiş insanlar... Bu, geçmişi belirsiz, terörist bile olabilecek insanların mülteci dalgası değil"⁴⁰ şeklinde ayrımcı bir açıklamada bulunmuştur.

AB ülkeleri arasında mültecilere karşı olumsuz söylem ve politikalarıyla bilinen ülkelere Avusturya'da, Şansölye Karl Nehammer "Gerekirse Ukrayna'dan mülteci kabul etmeye hazırız"⁴¹ açıklamasıyla Avrupa dışından gelen mültecilere karşı uygulanan karşıt politikaların aksine Ukraynalı mültecilere yönelik olumlu mesaj vermiştir.

Diğer birçok Avrupa devleti gibi Fransa da kapılarını Ukraynalı mültecilere açarak onlara geçici oturma izinleri vermekte ve eğitim ve iş olanaklarına ulaşmalarının önünü açmaktadır. 11 Mart 2022 tarihinde başlatılan bir program ile Fransa, Ukraynalı mülteciler için giriş vizesi istememekte ve bu program kapsamında ülkede en az bir yıl vizesiz kalmalarına izin vermektedir.⁴²

Fransa'da yaklaşan cumhurbaşkanlığı seçimi ise Ukrayna savaşındaki tutum konusunda oldukça önemlidir. Zira, Fransa Cumhurbaşkanı ve aynı zamanda Nisan ayında yapılacak cumhurbaşkanlığı seçiminde yeniden aday olan Emmanuel Macron'un, savaşın başlamasından hemen sonra bir diplomasi trafiği başlatarak hem Rusya devlet başkanı Vladimir Putin ile hem de Ukrayna Cumhurbaşkanı Volodimir Zelenski ile görüşmeler gerçekleştirerek hem ülkesindeki siyasi pozisyonunu güçlendirmeyi hem de AB içindeki

liderlik rolünü Almanya'dan almayı hedeflediği belirtilmektedir.⁴³ 2015 yılında ve sonrasında Avrupa'nın en sıcak gündem konusu olan "mülteci krizi" sırasında mülteci karşıtı söylemlerle bir politika yürüten, ülkede mülteci kamplarına izin vermeyeceğini belirten⁴⁴ ve 15 Ağustos 2021 tarihinde Taliban'ın Kabil'i ele geçirmesinden sonra Avrupa'nın Afgan göç dalgasından korunmasına yönelik çağrı yapan⁴⁵ Macron'un 31 Mart 2022 tarihinde seçim kampanyası kapsamında bulunduğu Fouras şehrinde Ukraynalı mültecileri ziyaret ederek onlarla kucaklaşması insani anlamda oldukça olumlu bir davranış olsa da bir bütün olarak bakıldığında iki yüzlü bir tavır olarak algılanmaktadır.⁴⁶

Buna ek olarak, Fransa İskân Bakanı Emmanuelle Wargon da yaptığı açıklamada Fransa'nın Ukrayna'daki savaştan kaçan yaklaşık 100.000 kişiyi ağırlamak için hazırlık yaptığını ifade etmiştir.⁴⁷

2015 yılındaki göç dalgası sırasında tüm baskılara ve siyasi kariyerini bitirecek bir karar olması ihtimaline rağmen dönemin Almanya Şansölyesi Angela Merkel Suriye, Afganistan ve Irak gibi ülkelerden gelen mültecilere "açık kapı" politikası uygulayarak 1 milyonun üzerinde mülteciyi Almanya'ya kabul etmiştir. Merkel'in bu kararı özellikle Batılı politikacılar ve uzmanlar tarafından eleştirilerek kendi sonunu hazırladığı ve Almanya'nın bu göç dalgasını yönetemeyeceği yönünde iddialara sebep olmuştur. Dönemin Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Donald Trump bu kararı "felaket bir hata" olarak betimlerken Avrupa Parlamentosu eski milletvekili İngiliz Nigel Farage ise "Bir Avrupalı liderin modern zamanlarda verdiği en kötü karar" olarak yorumlamıştır.⁴⁸ Ancak Almanya bu göç dalgasını etkili bir şekilde yönetmeyi başararak mültecilerin entegrasyonunu büyük ölçüde sağlamayı başarmıştır. Bu durum Almanya'daki aşırı sağ gruplarca defalarca protesto edilmiş, hatta zaman zaman mültecilere yönelik şiddet olayları da meydana gelmiştir.⁴⁹ Bu bağlamda, 2015 yılındaki göç dalgası ile ülkeye gelen mültecilere

re yönelik siyasi düzeyde olumlu bir söylem ve politika yürüten Almanya'da, toplum düzeyinde aynı olumlu havanın olduğunu söylemek pek mümkün değildir.

Almanya Şansölyesi Olaf Scholz'un mültecilere evlerini açan ve çeşitli yollarla yardım eden sıradan vatandaşlar için «Kalpleri orada, yardım

etme isteği ve dayanışma orada»⁵⁰ şeklindeki açıklaması ve Federal Hükümet'in Ukraynalı mültecilerin Almanya'ya gelmekte özgür olduklarına ve sadece Berlin'de değil, Almanya'nın her yerinde kayıt yaptırarak yaşayabileceklerine dair açıklamaları da siyasi düzeydeki olumlu söylem ve politikalara örnek olarak verilebilir.⁵¹ Ancak, AB ülkeleri arasında mültecilere yönelik olumlu söylem ve politikaları ile bilinen Almanya'da da Ukraynalı mültecilerin ülkeye kabul edilmesiyle birlikte Suriye, Yemen ve Afganistan'dan gelen mültecilere yönelik ayrımcılık söylemi de zaman zaman ön plana çıkmaktadır. Örneğin, bir Bundeswehr⁵² merkezinde barınmakta olan, çoğunluğunu Yemenlilerin ve Afganistanlıların oluşturduğu bir mülteci grubunun yaklaşık olarak bin Ukraynalının yerleştirilmesi için merkezden taşınmasına karar verilmesi, Almanya'nın mülteci kabulünde çifte standart uyguladığı iddialarına neden olmaktadır. Caritas ve bazı yardım kuruluşları da istekleri dışında buradan taşınan mültecilerin dil kurslarını ve okulları bırakmak zorunda kaldıklarından bahsetmektedir.⁵³

Avrupa Adalet Divanı Almanya'nın bazı eyaletlerindeki gözüaltı uygulamalarına yönelik, sınır dışı edilmeyi bekleyen üçüncü ülke vatandaşlarının normal mahkumlardan ayrı olarak gözüaltına alınması gerektiğine karar vererek ve Almanya'nın iltica taleplerini kabul etmeyerek sınır dışı etmeye karar verdiği kişileri cezaevlerinde tutamayacağını, bunun AB yasalarına aykırı olduğunu ifade etmiştir.⁵⁴ Almanya'nın en büyük göçmen yanlısı savunuculuk örgütü PRO ASYL'ın hukuk politikası görevlisi Peter von Auer ise Baviera eyaletinde bulunan Hof şehrindeki ve Schleswig-Holstein eyaletindeki Glückstadt şehrindeki hapisanelerin, dikenli tellerle takviye edilmiş yüksek duvarlarla çevrili olduğunu ve bu nedenle bir hapisane karakterine sahip olduğunu ifade etmektedir.⁵⁵

2015 yılındaki göç dalgası ve sonrasında ülkeye kabul edilen mültecilere yönelik oldukça sert bir tutum takınan Alman toplumu ise Ukraynalı mültecilere yönelik oldukça sıcak bir karşılamada bulunmuştur. Almanya halkının neredeyse tamamı savaştan kaçarak ülkelere sığınan Ukraynalıları büyük bir misafirperverlikle kabul etmiştir. Ancak, 2015 yılındaki göç dalgası ve sonrasında Almanya'da yapılan anketlerde Suriye, Afganistan, Yemen ve diğer coğrafyalardaki savaş ve çatışma ortamlarından kaçarak Almanya'ya sığınan mültecilere yönelik halkın neredeyse yarısının bunu olumsuz bir durum olarak gördüğünü ortaya koymaktadır. Almanya Radyo ve Televizyon Kurumları Kamusal İşbirliği örgütü ARD'nin bazı Alman gazeteleri ile birlikte yürüttüğü bir araştırma, Alman halkı içerisinde ülkeye çok fazla mülteci girmesinden dolayı endişelenenlerin sayısında artış olduğunu belirtmiştir. DeutschlandTrend isimli anket Almanya'da halkın %51'inin ülkelerindeki mültecilerden ve mülteci kabul etmelerinden dolayı endişe duyduğunu bildirmektedir. Ankete katılanların %44'ünün ise bu göçün avantajdan çok dezavantaj getirdiğine inandıkları belirtilmektedir. Dönemin Almanya Şansölyesi Angela Merkel bazı kurallar konusunda da inisiyatif

olarak özellikle Suriyeli mültecilerin geldikleri ilk AB devleti yerine Almanya'da sığınma talebinde bulunmalarına izin vermiştir. Merkel'in kararı, izlenen bu politika sebebiyle Avrupa'ya sığınanların sayısında artış yaşanacağı ve diğer ülkelere gelen göçmenleri Avrupa üzerinden Almanya'ya ulaşmaya teşvik edeceği gerekçeleri ile eleştirilmiştir. Merkel'in bu kararına yönelik en sert eleştiri getirenlerden biri olan Hristiyan Sosyal Birliği (CSU) partisinin lideri Horst Seehofer'in popülaritesinin %28'den %39'a çıkmış olması da Merkel'in mültecilere yönelik ılımlı politikalarının toplum düzeyinde yeterli destek görmediğine işaret etmektedir.⁵⁶

Ancak, Alman halkı Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik başlattığı askeri operasyon sonrasında ülkeye gelen Ukraynalıları oldukça sıcak ve samimi bir şekilde karşılamıştır. Berlin merkez tren istasyonuna gelen ve Ukrayna'daki savaştan kaçan mültecileri taşıyan trenleri karşılayan insanlar ellerinde taşıdıkları "İki kişiyi ağırlayabilirim! Kısa veya uzun süreli", "Büyük bir oda. Bir-üç kişi. Çocuklar hoş geldiniz! İstedığınız kadar kalabilirsiniz" yazılı pankartlar ile Ukraynalı mültecileri karşılamışlardır.⁵⁷ Aynı durumda kendilerinin de olabileceğine yönelik empati yaparak bu denli sıcak bir karşılamada bulduklarını belirten Alman halkının ülkelere gelen ve her gün sayıları artan Ukraynalı mülteciler konusunda, 2015 yılında ülkelere gelen mülteciler kadar endişe duymadığı açıktır. Bu sıcak karşılama, eğer Almanya İçişleri Bakanlığı sadece 2016 yılında göçmenlere günlük 10 saldırı yapıldığına, şiddet olaylarında 43'ü çocuk olmak üzere toplam 560 kişinin yaralandığına, ev ve barınaklara yönelik kundaklama girişimlerinin bulunduğu ve mültecilere yardım etmek isteyen mülteci örgütlerine ve gönüllülere dahi saldırılarda bulunduğu dair açıklama yapmamış olsaydı,⁵⁸ gerçekten Alman halkının mültecilere yönelik hoşgörüsünü gösteriyor olabirdi. Ancak oldukça açıktır ki, tıpkı Avrupalı devletler gibi, Avrupa halkları da mültecilere yönelik bir çifte standart uygulamaktadır.

Çoğunlukla liderlerin ve politikacıların kullandığı bu ayrılıkçı söylem akımına ne yazık ki bölgedeki savaşı takip eden gazeteciler ve haber kanalları da katılabilmektedir. Bu söylemlerde «medeni», «eğitilmiş», «uygar», «bizim gibi» şeklinde ayrılıkçı bir terminoloji kullanarak savaş, çatışma ve şiddeti yalnızca dünyanın belirli bölgelerine özgü bir olguymuş gibi lanse etmişler ve bu olumsuzlukların Avrupa’da yaşanıyor olmasından duydukları şaşkınlığı belirtmişlerdir.

Tüm dünya için son günlerin en öne çıkan haberlerinden olan Rusya’nın Ukrayna’ya yönelik başlattığı askeri hareket hakkında en hızlı ve sürekli haber sağlamak isteyen haber kanalları ve gazeteciler de bu çabaları sırasında, özellikle şu anda dünyanın birçok bölgesinde yaşanan benzer askeri saldırılar ve trajediler ile karşılaştırıldığında, haberlerini yayınlama ve sunma şekilleri sebebiyle “ırkçılık” ve “önyargılı olmak” ile eleştirilmişlerdir. Bu eleştirileri haklı çıkaran açık örnekler bulunmaktadır.

Örneğin CBS News’in Kiev muhabiri Charlie D’Agata, “Burası on yıllardır çatışmaların yaşandığı Irak veya Afganistan değil. Burası böyle şeyleri görmeyi hiç ummadığınız Avrupalı ve görece medeni bir kent”⁵⁹ açıklamasıyla, BBC’ye konuşan Ukrayna’nın eski başsavcısı yardımcısı David Sakvarelidze ise “Benim için bu yaşananlar çok duygusal, çünkü mavi gözlü ve sarı saçlı Avrupalıların öldürüldüğünü görüyorum”⁶⁰ açıklamasıyla ırkçı ve ayrılıkçı söylemlerde bulunmalarının yanı sıra bu yaşananları Batı’daki insanların yaşamayı hak etmediğini ima etmeleri sebebiyle de eleştirilmişlerdir. Zira, tarafsız olunması gereken gazetecilik mesleğinin bu denli ayrımcı ve ırkçı söylemlerle birlikte güvenilirliğini de yitirmesi söz konusu olabilmektedir.

NBC muhabiri Kelly Cobiella ise kendisine yöneltilen, Polonya’nın mültecileri kabul etmemekte ısrarcı olduğu 2015 yılında yaşanan Avrupa’daki son mülteci krizinden bu yana Po-

lonya’da nelerin değiştiği sorusu üzerine verdiği “Açık söylemek gerekirse, bunlar Suriye’den gelen mülteciler değil, bunlar komşu Ukrayna’dan gelen mülteciler. Bu (Ukraynalı mülteciler), açıkçası, bunun (Polonya halkının) bir parçası. Bunlar Hristiyanlar, beyazlar, çok benzer insanlar”⁶¹ şeklindeki cevap ile açık bir ırkçılık ve önyargıda bulunmuştur.

El-Cezire İngilizce’nin haber sunucusu Peter Dobbie’nin, “İlginç olan sadece onlara bakmak, giyiniş tarzları. Bunlar müreffeh orta sınıf insanlar. Bunlar, Orta Doğu’da hâlâ büyük bir iç savaşta olan bölgelerden kaçmaya çalışan mülteciler değil. Bunlar Kuzey Afrika’daki bölgelerden uzaklaşmaya çalışan insanlar değil. Yan kapınızda yaşayan herhangi bir Avrupalı aileye benziyorlar”⁶² açıklaması da başta El-Cezire çalışanları olmak üzere özellikle sosyal medya platformlarında büyük bir tepkiye neden olmuş ve bu tepki sonrası El-Cezire halkla ilişkiler birimi bir açıklama yaparak yaşanan bu ırkçı söylemlerden dolayı özür dilemiştir.⁶³

İngiltere merkezli The Telegraph gazetesinin köşe yazarlarından Daniel Hannan ise Ukrayna’da yaşanan savaşı şu şekilde tanımlamıştır: “Bize çok benziyorlar. Onu (savaşı) bu kadar şok edici yapan da bu. Ukrayna bir Avrupa ülkesidir. İnsanları Netflix izliyor ve Instagram hesaplarına sahip, serbest seçimlerde oy kullanıyor ve sansürlü gazeteler okuyor. Savaş artık yoksul ve uzak nüfusları ziyaret eden bir şey değil. Herkesin başına gelebilir.”⁶⁴

Arap ve Ortadoğu Gazeteciler Derneği (AMEJA) ise haber kanalları ve gazeteciler tarafından gerçekleştirilen bu söylemlere yönelik bir açıklama yaparak, özellikle Batılı meslektaşlarından, Rusya’nın Ukrayna’yı işgaline ilişkin yayınlarında örtülü ve açık önyargılı söylemlere ve ırkçı söylemlere karşı dikkatli olmalarını talep etmiştir. AMEJA “Bu tür yorumlar, Batı gazeteciliğinin Ortadoğu, Afrika, Güney Asya ve Latin Amerika gibi dünyanın bazı bölgelerindeki trajediyi normalleştirmeye yönelik yaygın zihniyetini yansıtıyor” açıklaması ile de bu

açıklamaların Avrupa dışındaki ülkelerde savaşı normalleştiren ırkçı yayın örnekleri olduğunu belirtmiştir.⁶⁵

Tüm bu söylemlerin yanı sıra Ukraynalı “beyaz” mülteciler ile Ukrayna’daki savaştan kaçmak isteyen “beyaz olmayan” mültecilere yönelik ayrımcı ve ırkçı uygulamalarda da bulunulmuştur. Ukrayna’nın Lviv şehrinden kaçarak İtalya’ya gelen mülteci çocuklar, Dimitri ve Victoria okullarındaki ilk gününde Napoli’deki Don Milani Enstitüsü’nde öğretmen ve öğrencilerden oluşan yüzlerce kişilik kalabalık bir grup tarafından alkışlarla ve gayet sıcak bir şekilde karşılanmışlardı.⁶⁶ Bu hoşgörü ortamının ülkelerini ve okullarını terk etmek zorunda kalarak oldukça zor bir durumdan kaçıp farklı bir ülkede eğitim hayatlarına devam edecek olan çocuklar için ne kadar önemli olduğu tartışmasız olsa da bu sıcak karşılamadan 7 yıl önce, 2015 yılının Eylül ayında, Macar gazeteci Petra Laszlo’nun Macaristan-Sırbistan sınırında kucağında küçük bir çocuk taşıyan yaşlı bir mülteciye çelme takarak yere düşürmesi ve mülteci çocuğu tekmelemesi⁶⁷ karşısında sessiz kalan Avrupa’nın bugün Ukraynalı mültecilere göstermiş olduğu ilgi iki yüzlü bir tavır olarak algılanmaktadır.

Ukrayna’da eğitim gören ve savaşın başlamasından sonra ülkeden ayrılmak için sınıra giden Afrikalı birçok öğrenci de sınırda hem Ukraynalı yetkililer tarafından hem de Polonyalı ve Macaristanlı yetkililer tarafından ırkçı saldırılara maruz kaldıklarını bildirmişlerdir.

Örneğin biri Nijeryalı diğer ise Güney Afrikalı olan iki öğrenci savaşın başlamasından sonra araçlarıyla Polonya sınırına geldiklerini, ancak sınırda görevli Ukraynalı güvenlik güçleri tarafından geçişlerine izin verilmeyeceğinin söylendiğini belirtmişlerdir. Buna karşı çıktıklarında ise kendilerine ve araçlarına saldırıldığını ve ancak 500 Amerikan doları karşılığında geçişlerine izin verileceğini söyleyen öğrenciler, 100 Amerikan dolarına anlaştıklarını ve araçlarının sınırda bırakıldığını, bu nedenle soğuk havada

5 saat yürümek zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Kenyalı bir tıp öğrencisi ise Ukrayna’dan Polonya’ya geçmek istediğini ancak sıranın en arkasına itildiğini, saatler süren bekleyişinin ardından sınırdan geçebildiğini, Polonya’ya girdikten sonra ise bir STK tarafından tahsis edilen ücretsiz bir otobüse binerek Varşova yakınlarındaki Ukraynalı mültecilere ücretsiz biniş sunan bir otele gittiğini, ancak otelin, belgelerini inceledikten sonra onu ve Kenyalı arkadaşlarını içeri almayı reddettiğini ifade etmiştir. Otel personelinin kendilerine “Üzgünüm, sizi kabul edemeyiz çünkü bu sadece Ukraynalılar içindi” dediğini belirten öğrenciler otelin kendilerine ücretini ödeyecekleri bir oda vermeyi bile reddettiğini söylemişlerdir.⁶⁸

Ülkelerine gelen mültecileri bir suçlu gibi yakalayıp polis eskortlu mülteci otobüsleri ile zorla sınır dışı eden, mültecilerin oturdukları koltuklara naylon seren Avrupalı devletlerin bu uygulamaları henüz hafızalardaki yerini korurken, Ukrayna sınırında savaştan kaçan Ukraynalı olmayan (beyaz olmayan) insanların tren ve otobüslerden zorla indirildikleri görüntüler bir kez daha Avrupa’nın mültecilere yönelik tutumunu ve çifte standarda dayalı söylem ve uygulamalarını gözler önüne sermektedir. Yaşanan bu ırkçı söylem, uygulama ve olayların ardından yapılan açıklamalar ise bu gerçeği kamufle etmek için artık yeterli değildir.

Mültecilere Yönelik Çifte Standarda Tepkiler

Avrupa’nın mültecilere yönelik uyguladığı bu çifte standart ve göze çarpan diğer söylem ve uygulamaları, bu söylem ve uygulamalara yönelik tepkileri de beraberinde getirmiştir. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Antonio Guterres, Twitter üzerinden yaptığı “Güvenlik arayanları kabul eden Ukrayna’nın komşularının şefkati, cömertliği ve dayanışması için minnettarım. Bu dayanışmanın ırk, din, etnik köken ayrımı yapmaksızın yaygınlaştırılması önemlidir”⁶⁹ açıklamasıyla Ukrayna sınırında göçmenlere yönelik gerçekleşen ayrımcılığa dikkat çekmiştir.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği resmi Twitter hesabından yapılan açıklamada Ukrayna'dan kaçan mültecilerin sayısının her saat arttığına dikkat çekilerek çatışma ve güvensizlik ortamından kaçan herkesin milliyet ve ırklarından bağımsız olarak karşılanması ve buna yönelik yeterli uluslararası desteğin sağlanmasının çok önemli olduğu vurgulanmıştır.⁷⁰

BM Mülteciler Yüksek Komiseri (UNHCR) Filippo Grandi de Ukrayna sınırında savaştan kaçan ve Avrupalı olmayan bazı mültecilerin ırkçı uygulamalarla karşı karşıya kaldığını ve bu haberlerin "Rus dezenformasyonu" ya da yalan haberler olmadığını kabul etmiştir.⁷¹

BM Gen. Sek. Antonio Guterres basın karşısında. | Foto. Richard Drew/AP, 2022.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR) Birleşik Krallık şubesi Kıdemli Dış İlişkiler Sorumlusu Christine Pirovolakis'in "UNHCR, Ukrayna'dan Polonya'ya girişte zorluklarla karşılaşan kişilere dair raporlarının farkında ve bunları takip ediyor. Yasal statüleri, uyrukları ve ırkları ne olursa olsun herkesin güvenliğe erişimini ve sığınma talebinde bulunmak isteyenler için sığınma hakkını savunuyor"⁷² açıklaması da bu ırkçı uygulamaların ve ayrımcılığın kabul edildiğini göstermektedir.

Birleşmiş Milletler Genel Merkezi'nde gerçekleşen Ukrayna Acil Özel Oturumu'nda söz alan Kenya'nın BM Daimi Temsilcisi Martin Kimani, Ukrayna sınırında yaşanan ırkçı uygulamalarla ilgili üzüntü duyduğunu ve BM Güvenlik

Konseyi'nin (BMGK) özellikle 5 daimi üyenin çıkarlarını muhafaza doğrultusunda kararlar alması sebebiyle uluslararası barış ve güvenliği tesis etmekte yetersiz olduğunu ve acil reforma ihtiyaç duyduğunu dile getirmiştir.⁷³ Gabon'un BM Daimi Temsilcisi Michel Xavier Biang ise Ukrayna'da zor şartlar altında bulunan tüm insanlara eşit muamele yapılması yönünde çağrıda bulunmuştur.⁷⁴

Afrika Birliği, Afrikalıların özellikle Polonya sınır kontrol noktalarında maruz kaldıkları kötü ve ayrımcı muameleyi kınayan bir bildiri yayınlarak hangi ırktan ya da milletten olursa olsun her insanın sığınma hakkı olduğunu ifade etmiştir. Bildiride birlik üyesi başkanların tüm ülkeleri uluslararası hukuka saygı göstermeye ve ırklarına bakılmaksızın savaştan kaçan tüm insanlara eşit şekilde destek vermeye çağırıldığı belirtilmiştir.⁷⁵

Afrika Birliği Aşı Dağıtım İttifakı (AVDA) eş başkanı ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) özel temsilcisi Dr. Ayoade Alakija, Afrikalılara Ukrayna ve Polonya'da ırkçılık ve aşığılama yapıldığını söyleyerek "Eğer Batı savaş zamanında bile bize temel saygı gösteremiyorsa Afrika uluslarından onlarla dayanışma içerisinde olmalarını isteyemez" ve "Bir salgında görmezden gelinmek ve bir savaşta ölüme terk edilmek mi? KABUL EDİLEMEZ"⁷⁶ açıklamaları ile Avrupa'nın Ukrayna'dan kaçmaya çalışan Afrikalılara yönelik ayrımcı hareketini eleştirmiştir.

Nijerya Devlet Başkanı Muhammed Buhari "Bir çatışma durumundan kaçan herkesin BM sözleşmesi uyarınca güvenli geçiş hakkı vardır ve pasaportlarının veya tenlerinin rengi hiçbir fark yaratmamalıdır"⁷⁷ açıklamasıyla Ukrayna polisi ve güvenlik güçleri Polonya sınırında otobüs ve trenlere binmeleri engellenen Afrikalı göçmenlere yönelik ayrımcılığı eleştirmiştir.

Güney Afrika Uluslararası İlişkiler ve İşbirliği Bakanı Naledi Pandor, İsviçre'nin Cenevre kentinde, Güney Afrika'nın 2023-2025 dönemi için İnsan Hakları Konseyi adaylığının açılı-

şında yaptığı açılış konuşmasında Ukrayna'dan ayrılmak isteyen Afrikalıların maruz kaldığı ayrımcılığa atıfta bulunarak ırkçılığın hala devam etmesinden duyduğu şaşkınlık ve üzüntüyü dile getirmiştir. Pandor, "herkesin tüm insanlığın eşit olduğunun farkına varması için mücadelemizi sürdürmemiz oldukça önemlidir"⁷⁸ diyerek Afrikalıların Ukrayna'dan tahliye yollarına erişimlerinin engellenmesini ırkçılık olarak nitelendirmiştir.

Avrupa-Akdeniz İnsan Hakları Örgütü (Euro-Med) Başkanı Rami Abdu "Yaşananlar Avrupalı olmayan etnik kökenleri dışlayan ve ayrımcılık yapan ırkçı bir Avrupa politikasını belirginleştirdi"⁷⁹ şeklindeki sosyal medya paylaşımı ile yaşanan ırkçılık ve ayrımcılığa tepki gösterirken, Avrupa Birliği (AB) ve Avrupa ülkelerinin mültecilere yönelik faaliyetlerini çifte standartsız olarak ve ırk, din, milliyet ayrımı yapmaksızın yürütmesi gerektiğini belirtmiştir.

Suriyeli gazeteci Okba Muhammed ise özellikle Bulgaristan başbakanı Kiril Petkov'un açıklamalarına atıfta bulunarak bu açıklamaları «ırkçılık ve İslamofobi karışımı» olarak nitelendirdi. 2018 yılında memleketi Dera'dan ayrılmak zorunda kalan Muhammed, Associated Press'e yaptığı açıklamada Ukrayna'daki olayları gördükçe kendisinin Rus bombardımanı sırasında yer altındaki sığınaklarda saklandığı ve sonrasında tahliye için kalabalık bir otobüse bindiği günleri hatırladığını ve bir dejavu hissi yaşadığını belirtti. Avrupa'nın mültecilere yönelik çifte standardına ise "İster Avrupalı, ister Afrikalı, isterse Asyalı olsun, bir mülteci mültecidir"⁸⁰ şeklinde tepki göstermiştir.

Sonuç

Rusya-Ukrayna savaşı ile ortaya çıkan mülteci krizi, ekonomik ve siyasi çıktılarının yanı sıra Avrupa'nın insani değerlere, insan haklarına ve ayrımcılığa karşı tutumunu, mülteci haklarına ve bu konuda taraf olduğu uluslararası sözleşmelere ne denli bağlı olduğunu ortaya koymak açısından da önemli bir turnusol kağıdı olacaktır.

Afrika'daki, Afganistan'daki, Irak'taki ve Suriye'deki saldırılar karşısında sessiz kalan, bu saldırıları gerçekleştiren ya da destek olan ülkelere herhangi bir yaptırım uygulamayan, Halep'te ve İdlib'te insanlık ve savaş suçları işlediği ispatlanmış olan Rusya'ya yönelik herhangi bir yaptırım girişiminde bulunmayan Avrupalı devletler, 2022 yılının Şubat ayında Ukrayna'da başlayan savaş sonrasında Rusya'ya ve hatta dünyanın birçok yerindeki Rus vatandaşlarına ve şirketlerine ciddi yaptırımlarda bulunmuşlardır. Ukrayna'ya verilen ekonomik ve siyasi destek toprakları işgal altında olan bir devlet için oldukça anlamlı ve olumlu hamlelerdir ancak hukuk ve insan hakları temelinde yaşanan ihlallerin dile getirilerek başlatıldığı bu hamlelerin dünyanın diğer bölgelerindeki hak ihlallerine yönelik gerçekleştirilmemiş olması ortada bir çifte standardın olduğu fikrini güçlendirmektedir.

Rusya'nın 24 Şubat'ta Ukrayna'ya yönelik başlattığı askeri hareket ve işgalden bu yana 330'dan fazla Rus diplomat Avrupa ülkelerinden sınır dışı edilmiştir.⁸¹ Enerji, finans, yiyecek, turizm, lojistik vb. alanlardaki Avrupa ve Amerikalı birçok firma ise Rusya pazarından çekilme kararı almıştır.⁸²

Bu radikal kararlar sebebiyle sadece Rusya değil bu ülkeler ve şirketler de maddi olarak zarara uğramaktadır. Bu kararların, Rusya'nın haksız işgal girişimi ve sivillere yönelik saldırılarına karşı bir tepki ve politika oluşturulması amacıyla alındığı belirtilmektedir. Şüphesiz ki uluslararası hukukun yok sayılması ve masum insanlara yönelik saldırılarda bulunulması durumunda bu ve benzeri yaptırım kararları etkili olabilmektedir ve bu nedenle caydırıcılık kapsamında büyük bir önem arz etmektedir. Ancak, bu kararların dünyanın birçok bölgesinde on yıllardır devam eden savaş, çatışma ve katliamlar olurken, yüz binlerce masum sivil hayatını kaybederken ve milyonlarcası ülkelerini terk etmek zorunda kalırken alınmamış olması da ayrı bir tezat teşkil etmektedir. Nitekim, Rusya'nın Suriye'de İdlib, Halep ve Rakka başta olmak üzere gerçekle-

tirdiği saldırılarda hem binlerce sivilin hayatını kaybetmesine sebep olduğu hem de uluslararası hukuku hiçe saydığı oldukça açıktır fakat Rusya'ya bu kapsamda yıllardır uygulanmayan yaptırımlar Ukrayna'da savaşın başlamasının hemen ardından büyük bir hız ve şiddetle uygulamaya konulmuştur. Bu durum, ortada başka hesapların ve açık bir çifte standardın olduğunu göstermektedir. Bu sebeple, Batı'nın bu yaptırımları salt insanlık adına uyguladığını söylemek de pek mümkün değildir.

Bir insanı mülteci durumuna düşürebilecek durumlar uluslararası hukuk metinlerinde de ifade edildiği üzere can güvenliğinden yoksun kalması, şiddet ve zulme maruz kalması gibi durumlardır. Ancak, son yaşanan olaylar göstermiştir ki bir mültecinin Avrupa devletleri tarafından mülteci olarak tanınması ve topraklarına kabul edilebilmesi için önemli olan koşul vücudunda bulunan melanin oranıdır. "Beyaz" olmasının yanı sıra "Hristiyan" ve "Avrupalı" olmasının da büyük avantaj sağlayabileceği görülmektedir.

Bunu yanı sıra bu savaş sonucunda ortaya çıkan mülteci akımıyla beraber Avrupalı devletler kıtada hızla yükselen aşırıcılığın ve ırkçılığın önlenbilmesine yönelik eksiklerinin görülebilmesi ve hızla artan yabancı düşmanlığını ve ayrımcılığı körükleyen siyasi tutum ve söylemlerin iyileştirilebilmesi açısından da bir fırsat elde etmişlerdir.

Şu ana kadar meydana gelen olaylar ve söylemler Avrupalı devletlerin bu konuda çok başarılı olmadıklarını gösteriyor olsa da kıta ülkeleri tarafından 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolü başta olmak üzere uluslararası mülteci haklarının korunması ve mültecilere yönelik evrensel bir bakışın geliştirilmesi yönündeki her türlü olumlu adımın Ukrayna'daki kriz başta olmak üzere dünyadaki kriz ve çatışmalardan dolayı mağdur olmuş milyonlarca mülteci ve göçmenin mağduriyetlerinin onarılmasına yönelik oldukça olumlu gelişmelere öncülük edeceği de bir gerçeklik olarak kabul edilmelidir.

Bu bağlamda, Avrupalı devletlerin 1951 Cenevre Sözleşmesi'nin 3. maddesinde de belirtilen "Taraflar devletler, bu sözleşme hükümlerini mültecilere, ırk, din veya geldikleri ülke bakımından ayırım yapmadan uygulayacaklardır"⁸³ hükmüne uygun hareket etmeleri hem uluslararası hukuka ve insan haklarına hem de Avrupalı devletlerce her fırsatta dile getirilen "Avrupa değerleri"ne daha uygun olacaktır.

SONNOTLAR

¹The UN Refugee Agency, "Ukraine Refugee Situation," 2022, <https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine>.

²Mohd Azmi Abdul Hamid, "Russia, Ukraine War Magnifying West's Racism, Hypocrisy," *New Straits Times*, 2022, <https://www.nst.com.my/opinion/letters/2022/03/778189/russia-ukraine-war-magnifying-west-racism-hypocrisy>.

³Eurostat, "Asylum Applicants by Type of Applicant, Citizenship, Age and Sex - Annual Aggregated Data (Rounded)," 2022, https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_asyappctza&clang=en.

⁴Frontex, "Number of Migrants Arriving in Greece Dropped in March, 2016," <https://frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/number-of-migrants-arriving-in-greece-dropped-in-march-in16nDt3>.

⁵Hamid, "Russia, Ukraine War Magnifying West's Racism, Hypocrisy."

⁶Hamid; Global Detention Project, "The Ukraine Crisis," 2022, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/GDP_Ukraine_Crisis_02.03.2022.pdf.

⁷Ukraine: Unequal Treatment for Foreigners Attempting to Flee," *Human Rights Watch*, February 2022, <https://www.hrw.org/news/2022/03/04/ukraine-unequal-treatment-foreigners-attempting-flee>; Julia Reinstein, Ikran Dahir, and Ellie Hall, "African Students Said They're Facing Racism On Trains And Buses While Trying To Flee Ukraine," *Buzzfeed*, 2022]

⁸Reuters, "Visegrad Four Grouping Push Back on New EU Migration Plan," 2022, <https://www.reuters.com/article/us-europe-migrants-hungary-idUSKCN26F1T6>.

⁹Luke O'Reilly, "Rest of Europe Must Open Borders to Ukrainian Refugees, Says Polish President," *The Independent*, April 2022, <https://www.independent.co.uk/news/uk/andrzrej-duda-polish-homes-romania-europe-b2034809.html>.

¹⁰Andrew Rettman, "Orban Demonises Immigrants at Paris March," *EU Observer*, 2015, <https://euobserver.com/rule-of-law/127172>.

¹¹Rettman.

¹²Harriet Agerholm, "Refugees Are 'Muslim Invaders' Not Running for Their Lives, Says Hungarian PM Viktor Orban," *The Independent*, 2018, <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/refugees-muslim-invaders-hungary-viktor-orban-racism-islamophobia-eu-a8149251.html>.

¹³Euronews, "Poland Refuses Middle Eastern Migrants," 2018, <https://www.euronews.com/2018/01/02/poland-refuses-mid-east-migrants>.

¹⁴Hardeep Matharu, "Slovakian Prime Minister Says 'Islam Has No Place in This Country' – Weeks before It Takes over EU Presidency," *The Independent*, 2022, <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/islam-has-no-place-in-this-country-says-slovakian-prime-minister-weeks-before-it-takes-over-eu-presidency-a7052506.html>; Bertil Haggman, "Rudolf Kjellén and Modern Swedish Geopolitics," *Geopolitics* 3, no. 2 (September 1998): 99–112, <https://doi.org/10.1080/14650049808407620>.

¹⁵Kim Willsher, "France Will Not Allow Another Refugee Camp in Calais, Says Macron," *The Guardian*, January 2018, <https://www.theguardian.com/world/2018/jan/16/macron-visits-calais-before-migrant-crisis-meeting-with-may>.

¹⁶Chloe Farand, "Emmanuel Macron Says France Will Set up Refugee 'hotspots' in Libya," *Independent*, July 2017, <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/emmanuel-macron-france-hotspots-libya-migrants-a7867466.html>.

¹⁷Nicolas Vinocur, Jacopo Barigazzi, and Guilia Paravicini, "Emmanuel Macron's Migration Summit: Who Wants What?," *Politico*, 2017, <https://www.politico.eu/article/emmanuel-macrons-migration-summit-who-wants-what/>.

¹⁸BBC, "Migrant Crisis: EU Leaders Split over New Migrant Deal," July 29, 2018, <https://www.bbc.com/news/world-europe-44660806>.

¹⁹"Macron: 'We Must Welcome Refugees Because It Is Our Tradition and Our Honor,'" *Sputnik News*, 2017, Link erişimi yaptırılmırlar nedeniyle kısıtlandı.

²⁰Deena Zaru, "Europe's Unified Welcome of Ukrainian Refugees Exposes 'double Standard' for Nonwhite Asylum Seekers: Experts," *ABC News*, 2021, <https://abcnews.go.com/International/europes-unified-ukrainian-refugees-exposes-double-standard-nonwhite/story?id=83251970>.

²¹Euronews, "Ukrainian Refugees Continue to Arrive in France," 2022, <https://www.euronews.com/2022/03/23/ukrainian-refugees-continue-to-arrive-in-france>.

²²PA News Agency, "Rest of Europe Must Open Borders to Ukrainian Refugees, Says Polish President," April 13, 2022, <https://www.times-series.co.uk/news/19989787.rest-europe-must-open-borders-ukrainian-refugees-says-polish-president/>.

²³The First News, "Polish Gov't Adopts Bill to Aid Ukrainian Refugees," April 2022, <https://www.thefirstnews.com/article/polish-govt-adopts-bill-to-aid-ukrainian-refugees-28524>.

²⁴The First News.

²⁵Matthew Karnitsching, "Poland Ready to Take More Ukrainians, Deputy PM Says," *Politico*, April 28, 2022, <https://www.politico.eu/article/poland-ready-to-take-more-ukrainians-deputy-pm-says/>.

²⁶Mehmet Yılmaz and Askin Kiyagan, "Czech Republic Ready to Accept Ukrainian Refugees in Case of Emergency," *Anadolu Agency*, February 15, 2022, <https://www.aa.com.tr/en/europe/czech-republic-ready-to-accept-ukrainian-refugees-in-case-of-emergency/2503329>.

²⁷William Natrass, "Ukraine's Neighbours Welcome Refugees — but for How Long?," *The Post*, April 30, 2022, <https://unherd.com/thepost/eastern-europe-will-divide-over-ukrainian-refugees/>.

²⁸Natrass.

²⁹David Hutt, "Slovakia Has Been a Haven for Refugees from Ukraine. But for How Long?," *Euronews*, April 1, 2022, <https://www.euronews.com/my-europe/2022/04/01/slovakia-has-been-a-haven-for-refugees-from-ukraine-but-for-how-long>.

³⁰Hutt.

³¹Edward Szekeres et al., "Democracy Digest: Slovakia and Czechia Join the Afghan Hounding," *Balkan Insight*, September 10, 2022, <https://balkaninsight.com/2021/09/10/democracy-digest-slovakia-and-czechia-join-the-afghan-hounding/>.

³²Amanda Coakey, "Hungary's Orban Defends Response to Ukraine War Refugees," *Al Jazeera*, April 3, 2022, <https://www.aljazeera.com/news/2022/3/3/hungarys-orban-defends-response-to-ukraine-war-refugees>.

³³Coakey.

³⁴Coakey.

³⁵Greek PM Urges Support For Ukrainian Refugees," *Agence France Presse*, April 1, 2022, <https://www.barrons.com/news/greek-pm-urges-support-for-ukrainian-refugees-01646142909>.

³⁶Greek PM Urges Support For Ukrainian Refugees."

³⁷Greek PM Urges Support For Ukrainian Refugees."

³⁸Greek PM Urges Support For Ukrainian Refugees."

³⁹Greek PM Urges Support For Ukrainian Refugees."

⁴⁰European Commission, "Bulgaria Takes First Steps to Welcome Those Fleeing Ukraine," April 10, 2022, https://ec.europa.eu/migrant-integration/news/bulgaria-takes-first-steps-welcome-those-fleeing-ukraine_en.

⁴¹Nikolaus J. Kurmayer and Oliver Noyan, "Austria Willing to Admit Ukrainian Refugees, despite Restrictive Migrant Policy," *Euroactiv*, February 25, 2022, https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/austria-willing-to-admit-ukrainian-refugees-despite-restrictive-migrant-policy/.

⁴²Schengenisainfo News, "About 30,000 Ukrainian Refugees Have Arrived in France Until Last Sunday," April 28, 2022, <https://www.schengenisainfo.com/news/about-30000-ukrainian-refugees-have-arrived-in-france-until-last-sunday/>.

⁴³Linah Alsaafin, "Ukraine War Serves as Backdrop to France's Presidential Elections," *Al Jazeera*, April 8, 2022, <https://www.aljazeera.com/news/2022/4/8/what-impact-has-the-ukraine-war-had-on-the-french-elections>.

- ⁴⁴Willsher, "France Will Not Allow Another Refugee Camp in Calais, Says Macron."
- ⁴⁵Shweta Desai, "Macron Takes Flak over Call to 'protect' Europe from Afghan Refugees," Anadolu Ajansı, August 17, 2021, <https://www.aa.com.tr/en/europe/macron-takes-flak-over-call-to-protect-europe-from-afghan-refugees/2338300>.
- ⁴⁶Alsaafin, "Ukraine War Serves as Backdrop to France's Presidential Elections."
- ⁴⁷Schengenvisainfo News, "About 30,000 Ukrainian Refugees Have Arrived in France Until Last Sunday."
- ⁴⁸Philip Oltermann, "How Angela Merkel's Great Migrant Gamble Paid off," The Guardian, August 30, 2020, <https://www.theguardian.com/world/2020/aug/30/angela-merkel-great-migrant-gamble-paid-off>.
- ⁴⁹Benjamin Bathke, "Germany: One Attack on Refugee Center per Week," Infomigrants, August 31, 2021, <https://www.infomigrants.net/en/post/34732/germany-one-attack-on-refugee-center-per-week>; Deutsche Welle, "Germany: More than 1,600 Crimes Targeted Refugees and Asylum Seekers," March 27, 2020, <https://www.dw.com/en/germany-more-than-1600-crimes-targeted-refugees-and-asylum-seekers/a-52935715>.
- ⁵⁰European Council on Refugees and Exiles, "Germany: Solidarity with Ukrainian Refugees, Berlin Under Pressure, Other Asylum Seekers Moved Along, Pro Asyl Slams Pre-Deportation Detention," 2022, <https://ecre.org/germany-solidarity-with-ukrainian-refugees-berlin-under-pressure-other-asylum-seekers-moved-along-pro-asyl-slams-pre-deportation-detention/>.
- ⁵¹Deutschland.de, "Refugees from Ukraine Can Enter Germany Anywhere," November 2022, <https://www.deutschland.de/en/news/refugees-from-ukraine-can-enter-germany-anywhere>.
- ⁵²Bundeswehr, "Almanya Federal Cumhuriyeti'nin silahlı kuvvetlerine verilen addır. Ülke eyaletlerinin kendilerine ait bir ordusu yoktur ve ordu, doğrudan federal hükümetin emri altındadır."
- ⁵³European Council on Refugees and Exiles, "Germany: Solidarity with Ukrainian Refugees, Berlin Under Pressure, Other Asylum Seekers Moved Along, Pro Asyl Slams Pre-Deportation Detention."
- ⁵⁴Oussama Aamari, "Western Racism, Double Standards on Full Display Amid Ukraine War," Morocco World News, March 1, 2022, <https://www.morocroworldnews.com/2022/03/347364/western-racism-double-standards-on-full-display-amid-ukraine-war>.
- ⁵⁵Euractiv, "Germany's Deportees Cannot Be Held in Prisons, ECJ Rules," July 18, 2014, <https://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/news/germany-s-deportees-cannot-be-held-in-prisons-ecj-rules/>.
- ⁵⁶European Council on Refugees and Exiles, "Germany: Solidarity with Ukrainian Refugees, Berlin Under Pressure, Other Asylum Seekers Moved Along, Pro Asyl Slams Pre-Deportation Detention."
- ⁵⁷Deutsche Welle, "German Poll Notes Rise in Fears over Refugee Influx," October 2, 2015, <https://www.dw.com/en/german-poll-notes-rise-in-fears-over-refugee-influx/a-18757023>.
- ⁵⁸Damian Grammaticas, "Germans Welcome Ukrainian Refugees by Train: 'It Could Have Been Us,'" BBC News, April 3, 2022, <https://www.bbc.com/news/world-europe-60611188>.
- ⁵⁹Germany Hate Crime: Nearly 10 Attacks a Day on Migrants in 2016," BBC News, February 26, 2017, <https://www.bbc.com/news/world-europe-39096833>.
- ⁶⁰Aamari, "Western Racism, Double Standards on Full Display Amid Ukraine War."
- ⁶¹Maria Pasquini, "2 Ukrainian Children Who Fled Russian Invasion Receive Special Welcome at New School in Italy," People, March 16, 2022, <https://people.com/human-interest/ukrainian-children-who-fled-russian-invasion-get-special-welcome-at-new-school-in-italy/>.
- ⁶²"Europeans with Blue Eyes, Blonde Hair Being Killed': Media Coverage of Ukraine Criticised for Racism," News Loundary, February 28, 2022, <https://www.newslaudry.com/2022/02/28/europeans-with-blue-eyes-blonde-hair-being-killed-media-coverage-of-ukraine-criticised-for-racism>.
- ⁶³"Europeans with Blue Eyes, Blonde Hair Being Killed': Media Coverage of Ukraine Criticised for Racism."
- ⁶⁴Hazar Kilani, "Al Jazeera Issues Apology after Presenter's 'Racist Comments,'" Doha News, February 28, 2022, <https://dohaneews.co/al-jazeera-issues-apology-after-presenters-racist-comments/>.
- ⁶⁵Moustafa Bayoumi, "They Are 'Civilised' and 'Look like Us': The Racist Coverage of Ukraine," The Guardian, March 2, 2022, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2022/mar/02/civilised-european-look-like-us-racist-coverage-ukraine>.
- ⁶⁶The Wire, "Journalists' Body Warns of Racism, Biases in Western Media Coverage of Ukraine," 2022, <https://thewire.in/media/ameja-ukraine-crisis-racism-bias-western-media>.
- ⁶⁷BBC News, "Petra Laszlo: Hungarian Camerawoman Who Kicked Migrants Is Acquitted," January 30, 2022, <https://www.bbc.com/news/world-europe-46039715>.
- ⁶⁸Emmanuel Akinwotu and Weronika Strzyżyńska, "Nigeria Condemns Treatment of Africans Trying to Flee Ukraine," The Guardian, February 28, 2022.
- ⁶⁹Antonio Guerres, "I Am Grateful for the Compassion, Generosity and Solidarity of Ukraine's Neighbors Who Are Taking in Those Seeking Safety," Twitter, 2022, <https://twitter.com/antonioguerres/status/1498369409437425667>.
- ⁷⁰UNHCR, The UN Refugee Agency, <https://twitter.com/Refugees/status/1498042002633596930>
- ⁷¹Zaru, "Europe's Unified Welcome of Ukrainian Refugees Exposes 'double Standard' for Nonwhite Asylum Seekers: Experts."
- ⁷²Nadine White, "Black Communities around the World Show Support for Refugees Suffering Racism While Trying to Leave Ukraine," Independent, 2022, <https://www.independent.co.uk/world/ukraine-refugees-black-poland-b2025692.html>.
- ⁷³Bianet, "Ukrayna Sınırdaki Ayrımcılığa Tepki," March 5, 2022.
- ⁷⁴Tufan Aktaş, "Afrika Ülkeleri, Ukrayna Sınırdaki Ayrımcılığa BM'de Tepki Gösterdi," Anadolu Ajansı, March 2, 2022, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/afrika-ulkeleri-ukrayna-sinirindaki-ayrimciliga-bmde-tepki-gosterdi-/2520633>.
- ⁷⁵Aamari, "Western Racism, Double Standards on Full Display Amid Ukraine War."
- ⁷⁶Aamari. a.y
- ⁷⁷Akinwotu and Strzyżyńska, "Nigeria Condemns Treatment of Africans Trying to Flee Ukraine."
- ⁷⁸Jerry Omondi, "South Africa's Foreign Minister Says Blocking Africans from Evacuation out of Ukraine Proof of Racism," CGTN Africa, March 1, 2022, <https://africa.cgtn.com/2022/03/01/south-africas-foreign-minister-says-blocking-africans-from-evacuation-out-of-ukraine-proof-of-racism/>.
- ⁷⁹Bianet, "Ukrayna Sınırdaki Ayrımcılığa Tepki."
- ⁸⁰Aamari, "Western Racism, Double Standards on Full Display Amid Ukraine War."
- ⁸¹Aşkın Kıyağan, "Over 330 Russian Diplomats Expelled from Europe since Russia-Ukraine War Started," Anadolu Ajansı, April 6, 2022, <https://www.aa.com.tr/en/russia-ukraine-war/over-330-russian-diplomats-expelled-from-europe-since-russia-ukraine-war-started/2556725>.
- ⁸²The New York Times, "Here Are Some of the Companies That Have Pledged to Stop Business in Russia," March 9, 2022, <https://www.nytimes.com/article/russia-invasion-companies.html>.
- ⁸³Erkan Barkın, "1951 Tarihli Mültecilerin Önlenebilirliği Sözleşmesi," Ankara Barosu Dergisi 1http://ww (2014), <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2014-1/12.pdf>.

Avrupa'nın "Melanin Takıntısı"

UKRAYNA KRİZİ BAĞLAMINDA AVRUPA'NIN MÜLTECİLERE BAKIŞI

Avrupalı devletlerin 2011 yılındaki mülteci akını başta olmak üzere; Avrupa dışından gelen sığınmacılara ve mültecilere yönelik tutumları ile Ukraynalı mültecilere yönelik tutumları arasında da bir çifte standart bulunuyor.

Rusya-Ukrayna savaşı ile ortaya çıkan mülteci krizi, ekonomik ve siyasi çıktılarının yanı sıra Avrupa'nın insani değerlere, insan haklarına ve ayrımcılığa karşı tutumunu, mülteci haklarına ve bu konuda taraf olduğu uluslararası sözleşmelere ne denli bağlı olduğunu ortaya koymak açısından da önemli bir turnusol kağıdı niteliğindedir.

Ukrayna savaşı gösteriyor ki bir mültecinin Avrupa devletleri tarafından mülteci olarak tanınması onun "beyaz", "Hristiyan" ya da "Avrupalı" olması ile doğrudan ilişkilidir.